

ВІДГУК

ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора економічних наук, професора Шилепницького Павла Івановича

на дисертаційну роботу Томич Мар'яни Ігорівни

*«Оцінювання та розвиток державно-приватного партнерства у
зовнішньоекономічній діяльності»*,

подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю

292 «Міжнародні економічні відносини»

Актуальність обраної теми та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Як відомо, державно-приватне партнерство (ДПП) - це рівноправне і взаємовигідне співробітництво між державою, територіальними громадами (в особі відповідних органів державної влади чи місцевого самоврядування) та приватними інвесторами у межах реалізації проєктів, спрямованих на вирішення важливих для території соціально-економічних проблем і дозволяє залучити в державний сектор економіки додаткові інвестиційні ресурси. У світовій практиці ДПП зарекомендувало себе як ефективний спосіб акумулювання необхідного обсягу фінансових ресурсів, призначених для вирішення актуальних соціальних проблем, розвитку об'єктів інфраструктури тощо.

Це питання є надзвичайно актуальним у сучасних умовах. Військова агресія РФ, масовані атаки та активні бойові дії на території України призводять до щоденного руйнування інфраструктурних об'єктів. Мова йде про промислову інфраструктуру та непромислові інфраструктурні об'єкти. У даному аспекті ДПП розглядається як формат залучення приватного та іноземного капіталу для відбудови України, що потребує реформ, спрямованих на спрощення існуючих процедур в рамках державно-приватного партнерства. Водночас розвитку потребують міжнародні економічні відносини, використання світових моделей ДПП, ресурсів закордонних партнерів, досвіду адміністрування проєктів ДПП іноземних суб'єктів господарської діяльності тощо.

Це визначає актуальність теми дисертаційної роботи Томич М.І., що має важливе теоретико-практичне значення та забезпечує розроблення теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо оцінювання та розвитку державно-приватного партнерства (ДПП) у зовнішньоекономічній діяльності.

Виконання дисертаційної роботи відповідає проблематиці наукових досліджень кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва Національного університету «Львівська політехніка», а саме: «Ресурсно-інформаційне забезпечення моделей розвитку національних економік та їх суб'єктів у глобальній економічній системі» (номер державної реєстрації 0121U108836); «Інвестиційно-інноваційне забезпечення розвитку національного господарства та його суб'єктів в умовах дослідження моделі глобалізації» (номер державної реєстрації 0115U006723).

Ступінь достовірності та обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Ретельне вивчення змісту дисертації, наведених у ній даних, здійснених розрахунків та сформульованих висновків свідчить про обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій.

При написанні дисертації авторкою використано низку наукових методів: теоретичного узагальнення та систематизації, динамічного, статистичного, порівняльного та структурного аналізу, систематизації і групування, індексний метод, графічні зображення, SADT-моделі і стандарти IDEF0, метод теорії ігор, морфологічний аналіз. Їх застосування підтверджує обґрунтованість наукових положень та отриманих результатів наукових досліджень Томич М.І.

Мета дисертаційного дослідження, що полягає у розробленні теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо оцінювання та розвитку державно-приватного партнерства (ДПП) у зовнішньоекономічній діяльності, відповідає обраній темі наукової роботи.

Об'єкт і предмет дослідження визначені правильно. Наукові задачі

сформульовані логічно і структуровано, їх кількість дозволяє повністю розкрити тематику наукового дослідження дисертантки.

У першому розділі дисертаційної роботи «Теорія та практика державно-приватного партнерства у зовнішньоекономічній діяльності» розвинуто поняття «державно-приватне партнерство у зовнішньоекономічній діяльності» (с. 39-41), удосконалено типологію ДПП у зовнішньоекономічній діяльності, що передбачає врахування цілеспрямованості формування партнерських відносин ДПП у зовнішньоекономічній діяльності, характеру взаємодії суб'єктів ДПП у зовнішньоекономічній діяльності та просторового виміру (с. 61-62). Визначено та оцінено за допомогою методу поєднувального аналізу чинники впливу на державно-приватне партнерство у зовнішньоекономічній діяльності (с. 63-78).

У другому розділі дисертації «Аналізування та оцінювання державно-приватного партнерства у зовнішньоекономічній діяльності та тенденції його розвитку» сформовано положення (методичну модель) з аналізування державно-приватного партнерства у зовнішньоекономічній діяльності (с. 82 - 92). На основі удосконаленої методичної моделі, проведено оцінювання стану державно-приватного партнерства у зовнішньоекономічній діяльності, що дало можливість визначити основні тенденції його розвитку (с. 115-136). Також вивчено вітчизняний та зарубіжний досвід державно-приватного партнерства у зовнішньоекономічній діяльності (с. 115-136).

У третьому розділі дисертаційної роботи «Розвиток державно-приватного партнерства у зовнішньоекономічній діяльності» запропоновано механізм стратегування ДПП у зовнішньоекономічній діяльності, який на основі значень показника чистої приведеної вартості забезпечує вибір оптимальної моделі ДПП у зовнішньоекономічній діяльності шляхом використання теорії ігор («гра з природою») (с. 171-184). Також у розділі здійснено декомпозицію моделей ДПП, що передбачає використання структурного та об'єктно-орієнтовного підходів до моделювання та відповідної

послідовності дій (с. 140-156). Удосконалена послідовність виявлення істотних складових ДПП (нормативно-правове, інституційне, фінансове, організаційне, обліково-аналітичне забезпечення ДПП) передбачає формування їх раціонального порядку на засадах використання морфологічного аналізу (с. 156-171).

Як узагальнення досліджень, наприкінці кожного з розділів наведено висновки. Усі рекомендації сформовані на їх основі, що вказує на їхню практичну спрямованість.

Усі наукові завдання, отримана наукова новизна та висновки дисертації взаємопов'язані та отримані автором особисто. Отже, наукові положення, висновки і рекомендації, викладені у дисертаційній роботі Томич М.І., є обґрунтованими та достовірними.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження і достовірність отриманих результатів, висновків і рекомендацій

Усі наукові положення, сформовані Томич М.І. самостійно та відображають особистий внесок дисертантки в розвиток економічної науки та міжнародних економічних відносин. Аналізування дисертації та публікацій дисертантки свідчить про наявність елементів наукової новизни.

У роботі дістали подальший розвиток визначення поняття «державно-приватне партнерство у зовнішньоекономічній діяльності», типологія чинників, які визначають державно-приватне партнерство у зовнішньоекономічній діяльності та класифікації видів ДПП у зовнішньоекономічній діяльності. Це удосконалює теоретичні основи ДПП у зовнішньоекономічній діяльності.

Вперше запропоновано механізм стратегування ДПП у зовнішньоекономічній діяльності, що ґрунтується на використанні теорії ігор («гра з природою») і забезпечує вибір оптимальної моделі взаємодії у формі ДПП у зовнішньоекономічній діяльності для його суб'єктів за результируючим показником чистої приведеної вартості.

Заслуговує на увагу удосконалений порядок дій із декомпозиції моделей ДПП, що передбачає використання структурного та об'єктно-орієнтовного підходів при реалізації таких етапів: формування мети і завдань моделювання ДПП, інформаційного забезпечення моделювання, вибору методів та засобів, призначених для моделювання ДПП у зовнішньоекономічній діяльності, безпосереднього моделювання (поєднання SADT-моделей із стандартами IDEF0), використання результатів моделювання, вибору (уточнення, коригування) моделі ДПП у зовнішньоекономічній сфері.

Автором удосконалено послідовність виявлення істотних складових ДПП (нормативно-правове, інституційне, фінансове, організаційне, обліково-аналітичне забезпечення ДПП), що передбачає формування раціонального порядку їх забезпечення у зовнішньоекономічній діяльності на засадах використання методу морфологічного аналізу.

Результати дослідження дозволять здійснити стратегування ДПП у зовнішньоекономічній діяльності, удосконалити процес забезпечення складових ДПП у зовнішньоекономічній діяльності з метою його оптимальності, здійснити декомпозицію моделей ДПП у зовнішньоекономічній діяльності з метою підвищення результативності їх використання.

Аналіз літератури, використаної в дисертаційному дослідженні

Достовірність усіх наукових положень, отриманих висновків і рекомендацій підтверджується використанням широкої інформативної бази, яка включає: праці вітчизняних і зарубіжних науковців у сфері ДПП та за тематикою зовнішньоекономічної діяльності; вітчизняну та міжнародну нормативно-правову базу у сфері регулювання ДПП; статистичні дані Державної служби статистики України, Світового банку, Організації економічного розвитку та співпраці, Європейського банку; Агенції із підтримки державно-приватного партнерства в Україні; матеріали Державно-приватної консультативної установи з питань інфраструктури (PPIAF); звітність Конгресу США та Бюджетного управління Конгресу США тощо. Перелік використаних

джерел в дисертаційному дослідженні Томич М.І. складає 196 найменувань.

Аналіз публікацій автора за темою дисертаційного дослідження

За темою дисертації опубліковано 13 наукових праць, з яких 2 колективні монографії, 4 статті у наукових фахових виданнях України, що включені до міжнародних наукометричних баз, 2 статті в наукових періодичних виданнях інших держав, що включені до міжнародних наукометричних баз даних, зокрема Scopus, 1 стаття в інших виданнях, 4 тези доповідей на науково-практичних конференціях і симпозиумах. Загальний обсяг друкованих праць – 9,1 друк. арк., з них особисто автору належить 6,8 друк. арк.

Апробація результатів дисертації відбувалась на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Комп'ютерна лінгвістика та інтелектуальні системи (COLINS 2022)» (м. Глівіце, Польща, 12-13 травня 2022 р.), «Проблеми економіки, фінансів та управління експортно-імпортою діяльністю» (м. Львів, Україна, 8-10 жовтня 2018 р.), «Фінансування, інвестування та кредитування в Україні: проблеми та перспективи розвитку в кризовій економіці» (м. Дніпро, Україна, 20 травня 2018 р.), «Проблеми формування та реалізації конкурентної політики» (м. Львів, Україна, 3-4 жовтня 2017 р.), «Економічний розвиток держави, регіонів і підприємств: проблеми та перспективи» (м. Львів, Україна, 18-19 травня 2017 р.).

Опубліковані Томич М.І. наукові праці повністю відображають зміст дисертації. На підставі аналізування наукових публікацій дисертантки можна стверджувати про повноту викладу основних наукових положень та результатів у наукових джерелах.

Практична цінність положень, результатів та висновків дисертаційної роботи

Практична цінність отриманих результатів дослідження полягає в розробленні теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо оцінювання та розвитку державно-приватного партнерства у

зовнішньоекономічній діяльності; формуванні порядку стратегування ДПП у зовнішньоекономічній діяльності; удосконаленні процесів забезпечення складових ДПП у зовнішньоекономічній діяльності з метою його оптимальності; декомпозиції моделей ДПП у зовнішньоекономічній діяльності із використанням структурного та об'єктно-орієнтовного підходів; розвитку методичної моделі аналізування ДПП у зовнішньоекономічній діяльності.

Напрацювання автора застосовано у практичній діяльності Давидівської територіальної громади при плануванні співпраці з суб'єктами господарської діяльності України та іноземними суб'єктами щодо договорів про державно-приватне партнерство (довідка про впровадження № 2032 від 07.10.2022 р.).

Матеріали дисертаційної роботи використовуються в навчальному процесі Національного університету «Львівська політехніка» під час викладання навчальних дисциплін «Адміністрування державно-приватного партнерства у бізнесі» та «Адміністрування міжнародних бізнес-структур» для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Бізнес-адміністрування» (спеціальність 073 «Менеджмент») усіх форм навчання (довідка № 67-01-1262 від 18.10.2022 р.).

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

За результатами аналізу положень, висновків та рекомендацій, що містяться у дисертації, були сформульовані наступні зауваження та дискусійні положення:

1. На с. 39-40 дисертації авторкою наведено характерні ознаки ДПП у зовнішньоекономічній діяльності. При їх визначенні дисертанткою враховано лише розподіл фінансових та операційних ризиків, що потребує доповнення. Також не достатньо вираженими є сутнісні властивості ДПП саме у зовнішньоекономічній сфері.

2. Дисертанткою розвинуто сутнісне визначення ДПП у ЗЕД як «взаємодія держави та бізнесових структур - суб'єктів господарської діяльності

України та іноземних суб'єктів господарської діяльності (також суб'єктів господарської діяльності України із іноземними державами), що є однією з умов для залучення необхідних інвестиційних ресурсів, підвищення інноваційної активності в економіці, розвитку економічної, соціальної та екологічної інфраструктури, вирішення економічних, соціальних, екологічних та інфраструктурних проблем тощо» (с. 40-41). Така дефініція є дискусійною, оскільки під це визначення підпадає у т.ч. і реалізація контрактів з державних закупівель, коли приватний бізнес виступає постачальником товарів і послуг.

3. Усі висловлені у дисертації гіпотези щодо економічного оцінювання та розвитку ДПП у зовнішньоекономічній діяльності слід було підсилити відповідним прикладом, який би наочно демонстрував їх прикладну спрямованість.

4. Аналітичні матеріали пункту 2.2 «Оцінювання стану державно-приватного партнерства у зовнішньоекономічній діяльності» узагальнено у тому числі і у розтині регіонів світу, серед яких виділено «Латинська Америка та Східний басейн» (с. 96). Авторці слід було уточнити, які країни належать до цього регіону.

5. При аналізуванні ДПП дисертантці слід було докладніше пояснити зв'язок між зростанням інвестицій у європейському регіоні та збільшенням кількості проєктів ДПП у Туреччині і Узбекистані (с. 97).

6. Пункт 2.3 «Вітчизняний та зарубіжний досвід державно-приватного партнерства у зовнішньоекономічній діяльності» присвячений дослідженню стану ДПП у зовнішньоекономічній діяльності, однак здійснене аналізування стосується здебільшого лише зовнішньоекономічної діяльності (с. 115).

Висновок про відповідність роботи встановленим вимогам

Дисертація Томич Мар'яни Ігорівни є завершеною оригінальною науковою працею, що присвячена вирішенню актуального наукового та практичного завдання із удосконалення теоретико-методичних положень та розробки практичних рекомендацій щодо оцінювання та розвитку державно-приватного

партнерства (ДПП) у зовнішньоекономічній діяльності.

Дисертація виконана державною мовою, стиль дисертації відповідає вимогам до дисертацій, що висуваються для присудження ступеня доктора філософії, характеризується логічністю, обґрунтованістю, структурованістю та послідовністю, висновки науково-обґрунтовані та підтверджуються результатами дослідження.

Дисертаційна робота *«Оцінювання та розвиток державно-приватного партнерства у зовнішньоекономічній діяльності»* відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», постанові Кабінету Міністрів України №44 від 12.01.2022 р. «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 341 від 21.03.2022 р., а її авторка, *Томич Мар'яна Ігорівна* заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії *за спеціальністю 292 - Міжнародні економічні відносини (галузь знань 29 – Міжнародні відносини).*

Офіційний опонент:

Доктор економічних наук, професор,
професор кафедри міжнародної економіки
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

П.І. Шилепницький

